

УДК 811.11'373

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-1-18>

Марина ВОЙНА,

orcid.org/0000-0002-0447-7928

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) *marusia1987v@gmail.com*

Марія РАКІТИНА,

orcid.org/0000-0002-8182-7004

асистент кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) *yanuwevi4@gmail.com*

ЕВФЕМІЗМИ У КИТАЙСЬКІЙ МОВІ ЯК ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Статтю присвячено аналізу питання актуалізації поняття евфемізації в сучасній китайській мові. Мета цієї розвідки – розглянути та проаналізувати витоки евфемізмів сучасної китайської мови як засобу репрезентації лінгвокультурного коду. Розглядається термін «евфемізми» як емоційно-нейтральні слова та вирази, які виникли як наслідок дії мовних табу. Зазначається, що у кожній мові світу тією чи іншою мірою представлені явища табу/禁忌语 та евфемії/委婉语, пов'язані між собою найтіснішим чином. У різних країнах та серед безлічі національностей евфемізми мають славу «мастила» або «антисептика» мови, виконуючи функції збереження самоповаги, підтримки психологічної гармонії, вирішення конфлікту, впорядкування міжособистісних відносин тощо. Аналізуються погляди на явище евфемізації різних дослідників. Наголошується, що евфемізми в китайській мові характеризуються власними мовними особливостями, механізмами побудови та функціонування, неповторним стилем. Вони торкаються різних спектрів суспільного життя, різнобічно відображають визнані китайським суспільством норми поведінки, суспільні звичаї, модель мислення, естетичні погляди, системи цінностей та моральних догм. Водночас крізь призму евфемії можна простежити історичний розвиток нації з притаманними їй політичними, економічними, культурними та ідеологічними трансформаціями. Дослідження особливостей виникнення евфемізмів китайської мови у психолінгвістичному та лінгвокультурному аспектах сприяють поглибленому розумінню як загальноцивілізаційної та національної специфіки витоку явища евфемії, так і багатовікової національної психології китайського суспільства, втіленої у мові, поступальних змін в її розвитку та вектору подальших перетворень. Акцентується увага на історичних, психологічних та церемоніальних витоках евфемізмів сучасної китайської мови. Підсумовується, що зародження та функціонування мовних табу та евфемізмів обмежується рівнем та типом суспільної культури та національною психологією. Тому поглиблене вивчення цих явищ у китайській мові покликане допомогти глибше зрозуміти цю тисячолітню культуру.

Ключові слова: евфемія, мова, лінгвокультурний, китайська, джерело, табу.

Marina VOINA,

orcid.org/0000-0002-0447-7928

PhD in linguistics,

Assistant Professor at the Department of Languages and Literatures of the Far East and South-East Asia
Institute of Philology of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) *marusia1987v@gmail.com*

Mariia RAKITINA,

orcid.org/0000-0002-8182-7004

Assistant Professor at the Department of Languages and Literatures of the Far East and South-East Asia
Institute of Philology of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) *yanuwevi4@gmail.com*

EUPHEMISMS IN THE MANDARIN LANGUAGE AS A MEANS OF LINGUACULTURAL INFORMATION REPRESENTATION

This article is devoted to actualization of the concept of euphemism in modern Mandarin. The purpose of this study is to analyse the origins of the euphemisms in modern Mandarin as a means of representing linguistic and cultural code. The term 'euphemism' relates to emotionally neutral words and expressions that arose because of language taboos. It is well

known that each language possesses phenomena of taboo / 禁忌语 and euphemism / 委婉语 to some extent. In different countries and among many nationalities, euphemisms have acquired the reputation of a certain 'lubricant' or 'antiseptic' of the language, performing the functions of raising self-esteem, maintaining psychological harmony, resolving conflict, regulating interpersonal relationships etc. In this article, various researchers' perspectives on euphemisms are taken into consideration and analysed. It is emphasized that euphemisms in the Mandarin language possess unique linguistic features, mechanisms of construction and functioning, and exquisite style. They can relate to different spheres of public life, variously reflect the standards of behaviour recognized by the Chinese society, social customs, model of thinking, aesthetic views, value systems and moral dogmas. At the same time, through the prism of euphemisms, one can trace the historical development of the nation with its inherent political, economic, cultural, and ideological transformations. Studies of the Mandarin euphemisms in psycholinguistic and linguistic-cultural aspects contribute to the in-depth understanding of both the general civilizational and national specifics of the origin of the euphemisms, and the centuries-old national psychology of the Chinese society, embodied in language, progressive developmental changes, and the trends of further transformations. Emphasis of this research is on the historical, psychological, and ceremonial origins of the euphemisms in modern Mandarin. It is concluded that the origins and functioning of language taboos and euphemisms are limited by the level and type of social culture and national psychology. Therefore, an in-depth study of these phenomena in Mandarin is designed to encourage better understanding of this millennial culture.

Key words: euphemism, language, linguacultural, Mandarin, source, taboo.

Постановка проблеми. Евфемія – це поширене мовне явище, важливий та необхідний крок на етапі реалізації комунікативної функції мови. У повсякденній комунікації люди часто різною мірою уникають прямого називання або згадування певних речей або понять. У кожній мові світу тією чи іншою мірою представлені явища табу/禁忌语 та евфемії/委婉语, пов'язані між собою найтіснішим чином. У різних країнах та серед безлічі національностей евфемізми мають славу «мастила» або «антисептика» мови, виконуючи функції збереження самоповаги, підтримки психологічної гармонії, вирішення конфлікту, впорядкування міжособистісних відносин тощо.

Китайці здавна надавали важливого значення використанню евфемізмів. Вже у таких працях, як «Цзо Чжуань/左传» (коментарі до літопису «Весна та осінь») IV ст. до н.е. та «Чжаньго Це/战国策» I ст. до н.е., виявлено використання такого роду слів та словосполучень. Нині це явище широко представлене у різних сферах суспільного життя, продовжуючи виконувати роль комунікативного посередника, з тою лише різницею, що склад евфемізмів сучасної китайської мови позбувся слів з відтінком давніх феодальних забобонів і наповнився новими смислами новітньої духовної цивілізації.

Ставши своєрідним елементом людської мови, евфемізми у китайській мові характеризуються власними мовними особливостями, механізмами побудови та функціонування, неповторним стилем. Вони торкаються різних спектрів суспільного життя, різнобічно відображають визнані китайським суспільством норми поведінки, суспільні звичаї, модель мислення, естетичні погляди, системи цінностей та моральних догм. Водночас крізь призму евфемії можна простежити історичний розвиток нації з притаманними йому політич-

ними, економічними, культурними та ідеологічними трансформаціями.

Дослідження особливостей виникнення евфемізмів китайської мови у психолінгвістичному та лінгвокультурному аспектах сприяють поглибленому розумінню як загальноцивілізаційної та національної специфіки витоку явища евфемії, так і багатовікової національної психології китайського суспільства, втіленої у мові, поступальних змін в її розвитку та вектору подальших перетворень.

Аналіз досліджень. Учені стародавнього Китаю досліджували евфемізми у двох площинах: через дослідження слів-табу та фольклорних звичаїв. Так, наприклад, вчений періоду династії Мін Лу Жун/陆容 розглядав особливості функціонування евфемізмів та мовних табу у фольклорних джерелах, а дослідник періоду цінського періоду Цянь Дасінь /钱大昕 провів відносно системний аналіз даного явища. Протягом доволі довгого періоду, починаючи з вагомого внеску Чень Вандао (陈望道, 1979: 188), вивчення явища евфемії відбувалося в межах науки стилістики. Головною заслугою даного періоду став вихід за межі власне лексичного рівня дослідження до синтаксичного та текстового. Однак все ще зберігалася відносна недостатність у визначенні меж терміна, у повноті висвітлення характерних рис явища, були проігноровані суспільні причини виникнення евфемізмів.

У 70-80-х роках ХХ століття Китай познайомився із західною соціолінгвістикою, а особливі функції евфемізмів відтак стали об'єктом детальних досліджень соціолінгвістів. Уперше відносно детальний огляд евфемізмів сучасної китайської мови був поданий у праці Чень Юаня/陈原«Соціолінгвістика/社会语言学», у якій автор не лише розглянув історичні та психосоціальні

передумови зародження явища евфемії, але й розкрив його соціальну природу, на основі чисельних прикладів проаналізував їхні структурні та функціональні особливості. Це дослідження має високу довідкову цінність незважаючи на те, що аналізувалися лише традиційні евфемізми на основі предмета вираження. Пізніше окремий внесок у цій сфері дослідження належить відповідно У Ліцюаню/吴礼权, Лі Гонаню/李国南, У Сунчу/吴松初 (李国南, 2003(3)). Тим часом із розвитком соціальної психології та культурології деякі дослідники у своїх розвідках спробували у цих аспектах проаналізувати причини виникнення, серед них – праця У Ліцюаня «Розвідки на ґрунті культурно-історичного аналізу евфемізмів китайської мови/试论汉语委婉语修辞的历史文化背景». Починаючи з 90-х років ХХ століття, за неточними підрахунками, вийшло близько 100 статей, присвячених цій проблемі у різноманітних її аспектах, ключовими з яких стали:

Лін Ліфан 林丽芳 «委婉语的语用价值考察/прагматична цінність евфемізмів», у якій з позиції базових психологічних комунікативних потреб та умов створення сприятливого контексту розкриваються прагматична цінність евфемізмів та мовленнєва майстерність, що характеризується розмаїттям способів вираження;

Лі Цзюньхуа /李军华 «Евфемізми у процесі комунікації: кодування, декодування та зворотній зв'язок/ 委婉语言交际的信息编码, 解码和反馈» (李军华, 2003), у якій аналізуються особливості та способи утворення евфемізмів у процесі передачі інформації в ході комунікації;

王钰 Ван Ю «Вираження класовість у давніх китайських евфемізмах 古汉语委婉语的等级色彩» тощо.

Мета статті. Мета даної статті – розглянути та проаналізувати витoki евфемізмів сучасної китайської мови як засобу репрезентації лінгвокультурного коду.

Виклад основного матеріалу. Евфемізми – це емоційно-нейтральні слова та вирази, які виникли як наслідок дії мовних табу. Часто обмежуються таким визначенням даного терміна: *евфемізм* – «(грец. εὐφρασιμός – пом'якшений вислів, від εὖ – 'добре' і φρασι – розголошувати, прославляти) – слово або вислів, троп, що вживається для непрямого, прихованого, зокрема пом'якшеного, ввічливого позначення певних предметів, явищ, дій замість прямої їх назви (вже існуючої при перейменуванні або логічно найбільш умотивованої при первинному найменуванні). *Табу* – «(з полінезійських мов ta – виділяти, відзначати і pu – зовсім, цілком, taru (tabu) – зовсім виділений) –

заборона вживання певних слів (лайливих, вульгарних, нецензурних), зумовлена культурними, етичними, моральними чинниками» (Єрмоленко та ін., 2001: 181). Їхні значення часто асоціюються з нещастям і включають слова, що називають смерть, хвороби, недолю тощо.

Джерела евфемії – у явищах табу і взагалі в прагненні уникнути з тих чи інших міркувань прямої назви предмета (шляхом заміни небажаної назви її нейтральним, «позитивним» або, навпаки, «негативним» еквівалентом. Функції Е.: магічно-забобонна <...>, крипто логічно-маскувальна <...>, політико-ідеологічна <...>, пом'якшувально-меліоративна <...>, жартівливо-іронічна <...> («Українська мова», 2007; 155).

На наш погляд, у визначенні поняття важливо також враховувати контекстуальну залежність (у певній мовленнєвій ситуації – це соціокультурне підґрунтя, домінування звичаїв та традицій, конкретна ситуативна обстановка, тема комунікації тощо), предмет евфемізації (страх, сором, самоприпинення, зневага, гидливість, невдоволення та інші негативні психологічні реакції), способи творення (прагматичний, семантичний, граматичний тощо) та інші аспекти. Окрім того, вербалізація охоплює слова, речення, а нерідко й цілий текст, тому важливо більш чітко визначити зміст та межі поняття. З огляду на це, розглядаємо *евфемію* як зумовлене певною мовленнєвою ситуацією свідоме уникнення адресантом слів та висловлювань, які вважаються адресатом несприятливими, нещасливими, вульгарними, та заміну їх на семантично однакові за допомогою непрямой мови чи інших вербальних засобів.

Джерела евфемізмів.

«Здебільшого евфемізми – це наслідок дії мовних табу» (陈原, 1994; 343). Ми можемо говорити про історичні, психологічні та церемоніальні витoki евфемізмів сучасної китайської мови.

1) Історичні причини

У первісній культурі людства панував анімістичний тип світогляду, тобто схильність до одухотворення навколишнього світу. Саме містичним явищам природи приписувалася здатність визначати долю людини та управляти нею. Задля уникнення нещастя та самозахисту людина почала поклонятися цій силі та визначила з огляду на це безліч табу. За визначенням З. Фрейда, «табу – у дослівному смислі – називається дещо таке, що одночасно і святе, і стоїть над звичайним, так само як і небезпечне, нечисте, моторошне» (Фрейд, 1997). У результаті розвитку суспільства табу поступово відділилися від забобонів та почали існувати самостійно, перетворюючись на звичай

з притаманним лише йому особливим підґрунтям. «Табу поступово стає силою, яка ґрунтується сама на собі, звільнившись від демонізму. Воно накладає відбиток на звичаї, традиції і, врешті-решт, на закон» (Фрейд, 1997). Люди почали пов'язувати табу безпосередньо з мовою, вони були переконані у властивості мови впливати на долю. «Таким чином мові було приписано небувалу для неї силу, яка існує поза людським сприйняттям» (陈原, 1994; 337). У результаті таких трансформацій свідомості відбувається формування мовних табу. На сучасному етапі життя ми часто можемо зустріти функціонування мовних табу/禁忌语, які у той чи інший спосіб піддаються заміні на більш непрямий або прихований варіант мовного відповідника, – це і є найбільш рання форма евфемізму/委婉语. Таким чином, маємо змогу говорити про «уникнення» як основний психологічний фактор, що сприяв виникненню мовних табу, а зрештою і евфемізмів.

Коли людство ступило на щабель цивілізації, прискорений розвиток науки та техніки збагатив знання людини про навколишній світ, тому почуття містичності, страху перед навколишньою дійсністю поступово зникло. Поряд із розвитком культури формується і дужчає усвідомлене прагнення людини до позбавлення від пережитків старих вірувань і традицій. Табу було зведене до рівня забобонів, а його сила у суспільстві поступово зійшла нанівець. Можна сказати, що головна ціль фокусувалася тепер навколо проблеми координації та гармонізації міжособистісних відносин різних груп. Якщо для ранніх табу були характерні дві заборони, а саме вільного користування священною річчю, яка шанувалася, та дотику до предмета, який зневажався, то у повсякденному житті більшість мовних табу були пов'язані з людськими органами та різними фізіологічними процесами. Пряме використання таких слів вбачалося некультурним, результатом неосвіченості. Згодом правлячий клас почав користуватися правилами моралі 礼 (за конфуціанства) та законом 法 (при легізмі та у період феодалізму) задля збереження політичного режиму, влади та власного авторитету. Все це надалі сприяло активному виникненню нових евфемізмів замість імен імператорів, чиновників, батьків.

У конфуціанській «Книзі ритуалів /礼记. 曲礼上» сказано «入境而问禁, 入国而问俗, 入门而问讳。 / У чужій країні – дотримуйся табу, поважай звичаї та слідуй етикету»

2) Психологічні причини

Кожна людина у процесі комунікації має на меті вплинути на співрозмовника. Це враження

формує судження щодо особливостей характеру мовця та навіть впливає на бажання продовження акту комунікації. У психології фактор першого враження та ефекту від нього дуже важливий. Ефект первинності – явище у комунікативному процесі, коли найбільший вплив на формування враження має інформація, що надана першочергово (郑全全, 1999; 62). Перше враження формують не лише зовнішність та вбрання, а більшою мірою манери та поведінка. І тут евфемізми стають засобом міри і тактовності у спілкуванні. Влучне використання евфемізмів не лише є вираженням поваги до співрозмовника, але й стимулює потреби *ego* людини. Відомий американський психолог, засновник гуманістичної психології А. Маслоу вважав, що до п'яти базових потреб людини належать фізіологічні, потреба у безпеці, приналежності, любові і самореалізації (Маслоу, 2019). Самореалізація – це кінцева мета життя кожної людини. Використання евфемізмів реалізує як мінімум дві потреби – у повазі та самореалізації, а тенденція активного використання евфемізмів у міжособистісній комунікації набирає обертів.

Людині притаманне прагнення до «прекрасного» з точки зору як зовнішнього його вияву, так і внутрішнього наповнення. Естетичне викликає у людини духовну насолоду, тому є однією з її базових психологічних потреб. Якщо говорити про лінгвістичну сторону питання, то багато евфемізмів сучасної китайської мови виражають саме такі естетичні уявлення китайців, серед них 令爱/улюблена замість 女儿/дочка, 令郎/улюблений замість 儿子/ син, 昆玉/прекрасна яшма замість 兄弟/ брат, 玉润/гладенький мов яшма замість 女婿/ зять, 朝云暮雨/ранкові хмари вечірній дощ замість 男欢女爱/кохання чоловіка і жінки, 玉楼/яшмовий палац замість 妓院/дім розпусти тощо.

3) Церемоніальні причини

Китай – церемоніальна країна з давньою історією. Це безпосередньо пов'язано з тим, що тисячоліття китайці надавали великого значення конфуціанським поняттям «золотої середини/中庸» та «гармонії/和谐», суспільно-політичне та культурне життя ґрунтувалося на цих цінностях та закладених у них морально-етичних нормах. У традиційному уявленні ханьців правило «золотої середини» та закон «гармонії» є не лише ключовим аргументом в усій церемоніальній культурі китайської цивілізації, а й психологічною основою культури національності хань, відтак прямо впливають на стереотип мислення китайців та визначають принципи комунікативного акту. Конфуцій говорив: «礼之用, 和为贵/Ціллю етикету

є збереження/досягнення гармонії» (论语. 学而). Ще один визначний представник конфуціанства Менцзи зазначав: «天时不如地利, 地利不如人和/ Під час ведення війни зручний ландшафт важливіший за пору року та сприятливі погодні умови; географічні переваги програють згуртованості та запеклим устремлінням рядових солдат» (孟子).

- Релігійні передумови

У давньому китайському суспільстві поряд із конфуціанством довгий час співіснували буддизм та даосизм, що не могло не позначитися на уявленнях китайців про життя та смерть. У мовному полотні це досить наочно виражається у заміні слова «死/смерть» на багато евфемізмів, прямо пов'язаних із даними релігіями. На початку проникнення буддизму до Китаю у перших століттях нашої ери задля швидшої та легшої адаптації та укорінення його на китайському ґрунті ця релігія змішалася з місцевим даосизмом та його уявленнями про чудодійне безсмертя. Через це буддійські евфемізми, що пов'язані зі смертю, мають даосський колорит. Наприклад «登仙/сходження до безсмертних» «仙逝/відходити до світу безсмертних» і тому подібні.

- Ідеологія класовості

У давньокитайському феодальному суспільстві була чітко організована класовість, субординація (між головою та підлеглим, батьками та дітьми, багатими та бідними) мала бути дотримана у будь-якій справі, і у цьому контексті з'явилася велика кількість різноманітних мовних табу і евфемізмів.

У Китаї до сьогодні представники ханської національності не можуть прямо називати імена батьків та прабабків. Окрім того, немало уникнень існує і в називанні імен імператорів та знаті. Ця ідеологія також яскраво виражається у забороні прямо називати батьківський похорон та траур. Згідно з вимогами конфуціанської норми моралі, яка відома під назвою «三纲五常 / Три підвалини та п'ять непорушних правил», та основним принципом синівської шанобливості / 孝道 для мовного вираження похорону батьків часто використовуються такі евфемізми, як «丁艰» дослівно «стикатися з горем, нещастям», «家艰» дослівно «сімейне лихо» тощо.

- Культурний аспект

- Імперіалізм та класовість

Імператорський Китай зі своєю феодальною системою управління наділяв феодального правителя необмеженою владою впродовж понад двох тисяч років, і це не могло не позначитися не лише на повсякденному житті, а й на мові. Відомий танський філософ Лю Цзунюань/ 柳宗元 у своїй

роботі «Розповіді того, хто полює на змії/捕蛇者说» писав: «故为之说, 以俟观人风者得焉 (柳宗元). Я задля того це кажу, аби ті, хто керують побутом народу, знали про це». У даному випадку словосполучення «人风 / побут народу» було застосовано замість слова «民风 / побут народу» з тією лише метою, аби уникнути називання ієрогліфа, яке входило до складу імені імператора Лі Шиміна / 李世民. Простолюдину заборонялося називати імператора на ім'я під загрозою смертної кари. Це спричинило появу окремих спеціальних евфемізмів, які використовували по відношенню до правителя. Як зазначає у своїй праці «Звіт про дискусію у залі Білого тигра. Нотатки / 白虎通·杂» історіограф ханської доби Бань Гу, «天子疾, 称 '不豫' (白虎通·杂录). Коли володар Неба хворіє, це називається «бути похмури»». Відтак замість слова 生病 / захворів використовували евфемізми 弗豫/засмучений, 违豫/невеселий, 不豫/похмурий тощо.

Окрім цього, в умовах класовості суспільства виникає ряд евфемізмів на позначення різних верств суспільства. Так, наприклад, імператор називав себе «孤/усамітнений» або «寡人/я, ми», імператриця використовувала слова «本宫/та, що з імператорських покоїв» або «哀家/я (театр., для вдови імператора)», придворні та слуги називали себе «臣/Ваш раб», простолюдин – «小民/дрібнота» або «草民/неотесаний селяк». Незважаючи на те, що дані назви виражають поступливість та скромність, їх використання залишає певний відбиток класовості.

- Гендерний аспект.

Давнє китайське суспільство було патріархальним, тому ідеологічний вектор «повага до чоловіка та зневага до жінки» міцно та надовго укорінилася у свідомості китайців. Ця ідея має певне вираження у прислів'ях та приказках, як-от «嫁出去的女, 泼出去的水/видана заміж жінка, мов виплескана вода» та «嫁鸡随鸡, 嫁狗随狗/вийшла заміж за півня, підкоряйся півню, а якщо за собаку, то собаці» означають, що після весілля жінка повністю підкоряється чоловіку. А фразеологізм «女子无才便是德/чеснота жінки у відсутності талантів» прямо вказує на положення жінки у суспільстві і її соціальну роль. У такому суспільстві вона жодним чином не могла отримати однакові з чоловіком права, вона була повністю йому підконтрольна.

У давньому Китаї було заборонено прямо казати «妓女/повія», «妓院/будинок розпусти» та інші слова такого плану, для цього функціонували безліч евфемізмів. Дане соціальне явище, з одного боку, свідчить про те, що багато жінок через важкі

умови життя були вимушені ставати на шлях розпусти. З іншого боку, це також свідчить про те, що представниці прекрасної статі були часто лише придатком чоловіка, виконували не більше ніж розважальну функцію. Крізь призму евфемізмів на позначення повії можна прогледіти і соціальний шабель жінки, її зневажливе порівняння з тваринами, як от «野鸡/ фазан» «鴨/ качка» «黄鱼/ великий жовтий горбиль» тощо.

Окрім того, у давній китайській мові функціонували багато евфемізмів з негативним відтінком на позначення дружиною самої себе, серед них: «贱妾/ принизл. твоя дружина» «奴家/ рабиня» «卑妾/ наложниця, другорядна». Чоловік часто так називав свою жінку: «贱内/ принизл. жінка» «糟糠/ дружина бідняка, що ділить незгоди» «拙妇/нерозумна заміжня жінка». У провінційних глибинках Китаю до сьогодні існує звичка називати дружину «婆娘/ принизл. дружина», «做饭的/та, що готує їжу», «煮饭婆 /бабця годувальниця», що вкотре засвідчує укоріненість гендерної нерівності.

• Моральні уявлення про традиційну родину

Конфуцій/ 孔子(551 – 479 рр. до н.е.) заклав основу жорстких ієрархічних відносин між володарем та підданим, між батьком та сином, а Менци/ 孟子(372 – 289 рр. до н.е.), який сповідував всеосяжну любов серед людей, говорив про необхідність дотримання у цих стосунках таких правил: «父子有亲, 夫妇有别, 长幼有序, 朋友有信. Батько з сином рідні люди, дружина і чоловік мають нерівні права, дорослі авторитетніші за дітей, друзі вимагають довіри». Зго-

дом засновник ортодоксального конфуціанства Дун Чжуншу/ 董仲舒(179 - 104 до н. е.) розвинув систему цих етичних норм, запропонувавши «Три підвалини та п'ять непорушних правил/ 三纲五常», відповідно до яких пріоритетними визначалися відношення володар-підданий, батько-син, чоловік-дружина, вони ж становили базис морально-етичних норм давнього феодального суспільства, сформувавши міцну систему цінностей, ядром якої стало поняття «孝/ синівської шанобливості». Підсумував цю лінію Лю Чжан/ 刘长, батько володаря князівства Хуайнань (202 – 122 рр. до н.е.) Лю Аня/刘安, коли у відомому філософському трактаті «Хуайнаньцзи/ 淮南子» процитував Лао Цзи /老子 (VI- V ст. до н.е) «长短相形, 高下相倾. Високе залежить від низького, як довге від короткого» наголосив на тому, що всі речі у світі мають свою протилежність, але попри це існують взаємозалежно.

Висновки. Мова – це носій культури, певний культурний код. «Мова, будучи складовою частиною культури, є водночас і її віддзеркаленням, де крізь призму мови нації можна розгледіти строкатість її національного культурного типу, що включає в себе окрему систему цінностей та психологію» (刘明阁, 2009; 200). Зародження та функціонування мовних табу та евфемізмів обмежується рівнем та типом суспільної культури та національною психологією. Тому поглиблене вивчення цих явищ у китайській мові покликане допомогти глибше зрозуміти цю тисячолітню культуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Українська мова». Енциклопедія. / В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 2007. 752 с.
2. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
3. Маслоу А.Г. Мотивация и личность. URL: http://www.bim-bad.ru/docs/maslow_motivation_and_personality.pdf (дата звернення: 15.09.2021).
4. Фрейд З. Тотем и табу. Психология первобытной культуры и религии. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=8779&p=7 (дата звернення: 15.09.2021).
5. 刘明阁《跨文化交际中汉英语言文化比较研究》, 河南大学出版社, 2009. 346页.
6. 白虎通•杂录 URL:<https://zh.m.wikisource.org/zh-hans/白虎通> (дата звернення: 15.09.2021).
7. 孟子. 公孙丑下 URL: <https://ctext.org/mengzi/gong-sun-chou-ii/zhs> (дата звернення: 15.09.2021).
8. 柳宗元. 捕蛇者说 URL: https://so.gushiwen.org/shiwenv_fe678a1136b3.aspx (дата звернення: 15.09.2021).
9. 李国南. 委婉语与宗教. 福建外语, 2003(3).
10. 李军华. 委婉语言交际的信息编码, 解码和反馈. 湘潭大学社会科学报2003年第5期.
11. 论语. 学而 URL: <https://lunyu.5000yan.com/xueer/> (дата звернення: 15.09.2021).
12. 郑全全. 俞国良. 人际关系心理学. 北京: 人民教育出版社, 1999. 234页.
13. 陈原. 社会语言学. 上海: 学林出版社, 1994. 540页
14. 陈望道. 修辞学发凡. 上海: 上海教育出版社, 1979. 253 页

REFERENCES

1. «Ukrainska mova». Entsyklopediia. [“Ukrainian language”. Encyclopedia.] / V.M. Rusanivskyi, O.O. Taranenko, M.P. Ziabliuk ta in. Kyiv : «Ukr. entsykl.», 2007. 752 p. [In Ukrainian]

2. Yermolenko S.Ia., Bybyk S.P., Todor O.H. Ukrainska mova. Korotkyi tlumachnyi slovnyk lnhvistychnykh terminiv. [Ukrainian language. A short glossary of linguistic terms] Kyiv : Lybid, 2001. 224 p. [In Ukrainian]
3. Maslou A.H. Motyvatsyia y lychnost. [Motivation and personality] URL: http://www.bim-bad.ru/docs/maslow_motivation_and_personality.pdf
4. Freid Z. Totem y tabu. Psykholohyia pervobytnoi kultury y relyhyu. [Totem and taboo. Psychology of primitive culture and religion] URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=8779&p=7
5. Liumingge “Kua wenhua jiaoji Zhong hanying yuyan wenhua bijiao yanjiu” [A Comparative Study of Chinese and English Language and Culture in Cross-cultural Communication], henan daxue chuban she. 2009. 346 ye. [In Chinese]
6. Baihutong. Zalu [Miscellaneous Records] URL: <https://zh.m.wikisource.org/zh-hans/白虎通>
7. Mengzi. Gongsong chou xia [Gongsun chouxia] URL: <https://ctext.org/mengzi/gong-sun-chou-ii/zhs>
8. Liuzongyuan. Bu she zhe shuo [The snake catcher said] URL: https://so.gushiwen.org/shiwenv_fe678a1136b3.aspx
9. Liguonan. Wei wan yu yu zongjiao. [Euphemism and Religion.] Fu jian wai yu, 2003(3).
10. Lijunhua. Weiwán yuyan jiaoji de xinxi bian ma, jiema he fangkui. [Information encoding, decoding and feedback in euphemistic language communication.] Xiangtan daxue she ke xuebao. 2003 nian di 5 qi [In Chinese]
11. Lun yu. [The Analects] Xue er URL: <https://lunyu.5000yan.com/xueer/>
12. Zhengquanquan. Yu Guoliang. Renji guanxi xinlixue. [Psychology of Interpersonal Relations] Beijing: renming jiaoyu chuban she. 1999. 234 ye. [In Chinese]
13. Chenyuan. Shehui yuyanxue. [Sociolinguistics] Shanghai: Xuelin chuban she. 1994, 540 ye. [In Chinese]
14. Chenwangdao. Xiuci xue fa fan. [The Rhetoric Fafan.] Shaghai: shanghai jiaoyu chuban she. 1979. 253 ye. [In Chinese]